

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.112.2

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.4-1/16>

Гармаш Т. А.

Національний авіаційний університет

СЛОВА-РЕАЛІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ПРОЗИ МАРІЇ МАТІОС

Статтю присвячено перекладознавчому аналізу слів-реалій (на матеріалі роману Марії Матіос «Солодка Даруся»). Розглядаються та аналізуються перекладацькі рішення, прийняті при відтворенні реалій німецькою та англійською мовами, визначаються найпоширеніші способи відтворення реалій, котрі забезпечують адекватність перекладу. З'ясовано, що слова-реалії слугують для номінації понять і явищ, які не мають точних лексичних відповідників у соціокультурних парадигмах інших мов; відображають національний колорит та територіальну належність героїв і є індикаторами їхнього етнокультурного рівня; становлять труднощі при перекладі (через відмінності в емоційних ефектах, які вони справляють на реципієнта, та внаслідок відсутності відповідників цих реалій у цільовій мові), тому зумовлюють застосування трансформаційних прийомів перекладу. Труднощі перекладу слів-реалій зумовлені: 1) відсутністю в мові перекладу відповідника (еквівалента, аналога) через брак у носіїв мови об'єкта, який ця реалія позначає; 2) необхідністю передання не лише предметного значення (семантики) реалії, а й колориту (конотації) – її національного та історичного забарвлення. Визначено основні способи відтворення слів-реалій у творі: транскрипція, транслітерація, переклад функціональним аналогом, повне і часткове калькування, контекстуальний переклад, дескриптивна перифраза, комбінована реномінація, безперекладне запозичення і вилучення реалії. Наведено приклади застосування окремих перекладацьких стратегій, якими послуговуються перекладачі К. Дате (німецькомовний переклад) та М. Найдан й О. Титаренко (англомовний переклад), відтворюючи реалії цільовою мовою для забезпечення адекватного розуміння реципієнтом мовних аномалій в аналізованому творі. Відзначено, що важливу роль відіграє прагматична адаптація, яка вимагає знань культури та історії не тільки народу мови перекладу, але й мови оригіналу.

Ключові слова: мовна реалія, способи перекладу реалій, прагматична адаптація, художній переклад, перекладацьке рішення.

Постановка проблеми. Тривалі дослідження міжкультурних взаємин чітко демонструють, що кожен народ у процесі пізнання реалій навколишнього світу формує власну уяву про них, відображаючи це в мові, та вимальовуючи таким чином картину національного мовного колориту. Вільгельм фон Гумбольдт з цього приводу писав, що «...розбіжності між мовами є чимось дещо більшим, ніж просто знакові розбіжності» [3, с. 370]. З одного боку, образні мовні засоби відіграють важливу роль у представленні національного колориту, з іншого боку, вони є також незамінними при презентації як особистого, так і суспільного поглядів на явища реального та духовного світів. Інший видатний митець слова Йоганн-Вольфганг фон Гете у свій час сказав, що при перекладі варто зачіпати неперекладне, бо тільки тоді можна зро-

зуміти інший народ, іншу мову. Що саме варто розуміти під словом «неперекладне», якому Гете надавав такої великої значимості? Відомо, що будь-яка мова відображає особливості національної культури, історії, менталітету, побуту народу, розуміння яких може викликати труднощі у носіїв інших мов. Подібні особливості здатні проявлятися на всіх рівнях мови, включаючи й лексичний, а слова і словосполучення, що не мають ні повних, ні часткових відповідників у словнику іншої мови, утворюють безеквівалентну лексику цієї мови. Найбільш частотними безеквівалентними лексичними одиницями з національною специфікою є реалії. Слова-реалії – словникові одиниці, які означають предмети, поняття та ситуації, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу. В цю групу входять лексичні

одиниці, які означають різного роду предмети побуту, матеріальної та духовної культури, власної тільки даному народові. Вони виникають у мові кожного народу мимоволі і, оскільки відображають національну специфіку, часто завдають великих труднощів перекладачам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню вивчення реалій та відтворення їх у перекладі присвячено чимало мовознавчих і перекладознавчих розвідок. Науковцями (Є. Верещагін, Р. Зорівчак, В. Костромаров, Я. Рецкер, С. Влахов і С. Флорин, В. Уваров, А. Супрун, В. Рєпін, В. Крупнов, О. Кундзіч та ін.) запропоновано різноманітні класифікації реалій, досліджено труднощі, пов'язані з адекватним перенесенням у перекладний текст усього масиву культурної інформації, закованої у реаліях, що містяться у першотворі. Учені досліджували лінгвістичний статус слів-реалій (О. Бурбак), здійснювали компаративний аналіз безеквівалентних одиниць у близькосторідних мовах (А. Волошина), визначали шляхи компенсації безеквівалентної лексики і лакун (М. Кочерган). Проблеми відтворення безеквівалентної лексики загалом, та слів-реалій зокрема порушувалися в дослідженнях зарубіжних (В. Комісаров, К. Райс, В. Россельс, А. Суперанська, Є. Ширяєв) і вітчизняних учених (Т. Погрібна, Р. Зорівчак, О. Ковтун, І. Корунець). Окремі аспекти аналізу відтворення українських реалій німецькою мовою були предметом уваги Р. Уманець [7]. Напрацювання цих та багатьох інших лінгвістів, утім, не лише не вичерпують питання, а, навпаки, чітко вказують на перспективи його подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Об'єктом нашого дослідження виступають українські реалії у творі Марії Матіос «Солодка Даруся» і способи та засоби їх перекладу німецькою та англійською мовами. Актуальність дослідження зумовлено важливістю вивчення реалії як перекладознавчої категорії, її особливою роллю у відображенні національно-культурного колориту та етноспецифіки художнього твору, необхідністю комплексного вивчення різноманітних шляхів відтворення лінгвокультурологічного потенціалу першотвору засобами мови-реципієнта. Предметом роботи є дослідження проблеми перекладності українських реалій, ужитих у романі Марії Матіос «Солодка Даруся». Метою розвідки є дослідження способів відтворення реалій оригіналу цільовою мовою задля виявлення лінгвістичних особливостей і труднощів відтворення реалій та встановлення

рівня відповідності передачі конотативної національно-маркованої інформації у перекладі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У перекладознавчих працях лексема «реалія» як термін з'явилася в 40-х роках минулого століття. За свідченнями сучасних науковців мовознавчої сфери, цей термін на теренах пострадянського простору вперше вжив радянський лінгвіст А. Федоров у праці «Про художній переклад» (1941), де зазначав, що слова-реалії є особливою категорією у перекладознавстві та «як національно-специфічні елементи міжмовної та міжкультурної комунікації викликають найбільші труднощі в процесі перекладу» [10, с. 125]. У подальших працях дослідник зробив чимало для вивчення реалій, для обґрунтування їхньої класифікації та способів відтворення їхніх функцій у перекладі.

Сьогодні в українському перекладознавстві знаходимо таке тлумачення поняття «реалія»: «Реалії – це моно- та полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких містить (у плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [7, с. 498]. Відповідно до предметної класифікації розподіляють етнографічні реалії, до яких належать побутові символи (поняття, які належать до побуту та культури народу), трудові (маргінальні, що стосуються певної професійної сфери діяльності), найменування понять мистецтва та культури, етнічні поняття (соціалекти, діалектизми), одиниці вимірювання та гроші [4; 29]. Реалією є слово чи словосполучення, що відображає об'єкти (предмети, явища), характерні для однієї нації та чужі для інших, навіть генеалогічно споріднених. Цінність реалій полягає у відображенні ними інформації про історичний і культурний розвиток народу, його колорит і світогляд. Така лексика звичайно не має точних еквівалентів в інших мовах [5, с. 355].

Основні труднощі відтворення реалій пов'язують із: 1) відсутністю в мові-перекладі відповідника (еквівалента, аналога) через брак у носіїв мови об'єкта (явища), який ця реалія позначає; 2) необхідністю передати не тільки предметне значення (семантику) реалії, а й колориту (конотації), національного та історичного забарвлення [1, с. 89]. Окрім цього, при перекладі необхідно враховувати функціональну роль реалії та її інформативне наповнення. Основною умовою адекватного відтворення реалій є їх глибоке знання перекладачем. Відтворюючи з іноземної мови текст, який відображає національно-культурні стереотипи

людських відносин, звичаїв і подій, перекладачеві необхідно використовувати знання з рідної мови, уявляти, як були б названі ті чи ті явища, якби вони існували в житті його народу. Коли в перекладача правильне уявлення про реалію та її контекстуальне використання, йому легше знайти адекватний відповідник цієї реалії у перекладі [4, с. 84]. Переклад реалій залежить від ступеня її новизни в мові оригіналу, від рівня поширення серед мовців цільової країни, особистісного чинника перекладача та мети перекладу [5, с. 355]. Українська вчена Р. Зорівчак, авторка книги «Реалія і переклад» (1989), виокремлює дев'ять способів перекладу мовних аномалій: комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, транскрипція (транслітерація), ситуативний відповідник, калькування, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна) та контекстуальне тлумачення реалій [4, с. 84–150].

Роман М. Матіос «Солодка Даруся» – це яскравий приклад насиченості етнокультурною інформацією, який називають українською історією у її буковинському й галицькому ареалах. Я. Голобородько, характеризуючи творчість М. Матіос, зазначає, що в «Солодкій Дарусі» письменниця «реактуалізувала чи не найтрадиційнішу якість української літератури – інтерес до етнорегіональної колористики», оскільки «в українській художній культурі настільки відчутні, виразні, потужні територіальні впливи, що, по-перше, її неможливо (і не треба) без них уявити (уявляти), а по-друге, вони слугували і слугуватимуть бездоганно вирашним трампліном, із якого завше можна заявити про нові, свіжі, яскраві фарби-реалії у власному мистецькому поступі. Й у цьому сенсі Марія Матіос є вірною представницею «українських літературних регіонів», у творах якої зображено буковинську дійсність, із їхніми культурними, воєнними, психологічними, державними змінами, завжди прописано – коли конкретніше, коли загальніше – історико-культурний антураж і час від часу підкреслено історико-ментальну особливість регіону, оприями чергуванням різних влад – румунської, польської та «совітської» [2, с. 68]. З точки зору перекладацького аналізу ці мовні переплетіння утворюють неабиякі труднощі вже на рівні сприйняття тексту, тобто мовної та стилістичної компетенції, не кажучи вже про культурну компетенцію перекладача.

Роман «Солодка Даруся. Драма на три життя» був перекладений німецькою мовою Клау-

дією Дате та виданий австрійським видавництвом Naumon у 2012 році [12]. Що стосується англomовного перекладу цього роману, то він вийшов у світ у 2019 році завдяки перекладачам Майклу Найдану та Ользі Титаренко (видавництво Spuyten Duyvil) [13].

Далі на прикладах зазначеного твору пропонуємо розглянути кілька типів реалій і способів їх перекладу. Зіставляючи роман і його переклад цільовою мовою, проаналізуємо окремі типи реалій і способи їх відтворення: «...*А Степан приїхав з міста на **храмове свято** та й привіз блискучу круглу шайбу якогось дуже великого розміру*» [6, с. 6]; „...*Zu **Kirchweih** kam Stepan einmal aus der Stadt und brachte eine riesige glänzende Eisenscheibe mit*“ [12, с. 7]; “...*And Stepan one day came from the city on the **village church's feast day holiday celebration** and brought with him a shiny round washer of immense proportion*” [14, с. 285]. Українська реалія «храмове свято» означає місцеве свято на вшанування святого чи євангельської події, на пошану яких названо місцеву церкву. У німецькому варіанті перекладач вдалась до уподібнення реалії, оскільки в Німеччині також існує церковне свято „*Kirchweih*“, коли віряни святкують день освячення своєї церкви (die *Kirchweih* – ein Fest auf dem Land mit einem Jahrmarkt, das zur Erinnerung an die Einweihung der (Dorf)Kirche gefeiert wird [11]). Натомість в англійському варіанті перекладач застосовує контекстуальне роз'яснення цієї реалії. Однак, на нашу думку, в обох варіантах втрачено смислове навантаження, яке несе ця реалія в тому сенсі, що кожна українська церква названа в честь певного святого, і саме в день вшанування саме цього святого святкується храмове свято.

Наступний приклад ілюструє використання автором оригінального тексту способу евфемізації (заміни грубого, непристойного слова чи виразу, що має неприємне емоційне забарвлення іншими словами) в передачі назви чоловічого статевого органу і способи перекладу згаданої реалії цільовими мовами: «*Коло клубу хлопці грали на спор, то Степан поспорив, що за пляшку пива натягне залізну шайбу на свого **дурня** і через півгодини стягне, і нічого **дурневі** не буде. А **дурень** із Степанових штанів Степана не послухав, спух, мало не тріснув у різьбі з шайбою. Так що Дмитро-газоварювальник розпилював шайбу на Степановій **срамоті** якоюсь пилкою. Та так довго, що самому руки тряслися, аби не поранити Степанове **хазяйство**, бо той мав скоро женитися*» [6, с. 6]; „*Vor dem Klubhaus standen die Burschen und*

wollten wetten, Stepan setzte eine Flasche Bier, er könne die Scheibe über seinen **Lümmel** ziehen und nach einer halben Stunde wieder abziehen, ohne dass seinem **Lümmel** was passierte. Aber der **Lümmel in seiner Hose** gehorchte Stepan nicht, schwoll an und wäre beinahe geplatzt. Also musste Dmytro, der Gasschweißer, kommen und die Scheibe an **Stepans Gemücht** aufsägen. Das dauerte, die Hände zitterten ihm, er wollte ja **Stepans Stolz** nicht verletzen, schließlich würde er bald heiraten“ [12, с. 8]; “Near the club the boys were playing “dare”, and Stepan bet a bottle of beer he could put the steel washer onto the **foolishness under his pants**, and after half an hour remove it, with no harm done to his **foolishness**. But the **foolishness from under Stepan's pants** didn't take heed of Stepan, swelled up, and nearly broke off in the skirmish with the washer. So Dmytro the welder ended up cutting off the washer on **Stepan's shame** with some kind of saw. It took so long that his hands shook because he didn't want to cause damage to **Stepan's goods**, because Stepan was supposed to get married soon” [14, с. 286]. Так, непристойне слово в оригінальному тексті було замінено словами-евфемізмами «дурень (дурень із Степанових штанів)», «срамота», «хазяйство». У німецькому перекладі було вжито жаргонізми „Lümmel“, „Gemücht“, що використовуються в розмовному стилі для позначення чоловічого статевого органу (Lümmel – männliches Glied; Gemücht – veraltete Bezeichnung für die äußeren männlichen Geschlechtsorgane [10]) та іменник „Stolz“ (гордість). Таким чином перекладач вдалася до евфемізації лише один раз, використавши прямі відповідники в перекладі згаданої реалії. Натомість, в англійському перекладі перекладач вдався до ситуативного відповідника. Вибір такого способу автор англійського перекладу пояснює таким чином: “The euphemistically used word “duren” (fool) represents the central humor of the passage. So I decided to translate it as the more abstract noun “foolishness” when used in reference to Stepan's member, which becomes highly endangered by his foolishness [14, с. 286]”.

Інший приклад свідчить, як письменниця репрезентує відповідні зразки так званих регіональних усталених конструкцій, та до яких стратегій вдаються перекладачі у відтворенні цих аномалій. Заслуговує на увагу в цьому плані прийменниково-іменникове сполучення слів, яке метафоризувалося, фразеологізувалося, стабілізувалося діалектним узусом і відтворюється в готовому вигляді, що, власне, ілюструється діалогічним мовленням: «Ось уже й клуб. А щоб провідати тата, коло клубу треба звернути поза

Йорчиху, кажуть у селі. В оцій ось хаті праворуч теперішнього сільського клубу жила колись жінка. Чи то ще за Австрії, чи за Румунії. Йорчихою звалася, бо чоловік у неї був Йорко. Мало хто пам'ятає, коли ті Йорки самі спокійнилися, чи хто їм поміг подякувати цьому світові. Давно чужі люди побудували на місці Йоркової хати цілі хорони, народили й пошкодували діточок та й таздують собі як уміють, а до місця, якого в селі нікому не обминути, так і причепилося: поза Йорчихою» [6, с. 27], тобто територіальна реалія «поза Йорчиху» в романі означає «на кладовище»; у поєднанні з різними процесуальними супровідниками прийменниково-іменникова конструкція набуває семантики – «померти». Пропонуємо порівняти використані перекладачами стратегії при перекладі описаної реалії: «– Ви, Одокіпко, нащо ці рушники купуєте? – Як нащо?! **Поза Йорчиху** готуюся...», «– Чуєте, Марусько, щось таке ся робить з нашими людьми у цьому світі, що гаразду нізвідки не видно і кінця-краю їхньому дуренству також не видно. – Най люде густіше, кумко, ходять **поза Йорчиху** – звідти усе так добре видно, що а-а-але де тобі!.. Краще, як із Чорногори. Але люди не дуже квапляться просто так ходити **поза Йорчиху**...» [6, с. 28]; „– Odokijka, wozu habt Ihr denn die Tücher gekauft? – Wozu? Ich mach mich für **die Jortschicha** fertig...“ „– Hört mal, Maruska, was geht da eigentlich vor in der Welt, dass es unsere Leute zu nichts bringen und vor Dummheit nur so strotzen, wenn man sich so umschaut? – Gevatterin, wenn nur mehr von denen hinter **die Jortschicha** gehen würden, von da hat man einen guten Ausblick, besser als von der Tschornohora, aber ach, weit gefehlt. Die Leute hatten es nicht besonders eilig, hinter **die Jortschicha** zu kommen...“ [12, с. 30]; “– You, Odokipka, why are you buying these embroidered cloths? – What do you mean why? I'm going **past Yorchykha's place**...” “– Listen, Maruska, what's happenin' with our people in this here world, where's you don't sees harmony from nowhere, and you can't see no end to their foolishness. – Dearie, let people go **past Yorchykha's** more often – from there you can see everything so well, no, really, a lot better than from Chornohora”. But people don't usually rush to go **past Yorchykha's** for no reason [14, с. 286]. В обох випадках перекладачі застосовують транскрипцію чи транслітерацію як спосіб перекладу. Вживання цього способу в аналізованому прикладі є виправданим, хоча реципієнт тільки графічно чи на слух розуміє, що йдеться про особливу конотацію лексики, але завдяки тому, що автором оригінального

тексту попередньо дається пояснення до аналізованої реалії, вдається запобігти втраті денотативного значення об'єкта. Тут, услід за І.В. Струк та А.В. Сітко вважаємо, що «форма мовних особливостей бере безпосередню участь у передачі їх сенсу», а відтак «перекладач повинен насамперед прагнути до еквівалентності перекладу, а далі, виходячи з принципу адекватності, тобто смислового добору сегментів вихідної мови, прагнути до творчого та креативного пошуку вдалих прийомів і способів їх перекладу» [8, с. 125].

Ще один вдалий спосіб застосування стратегії транслітерації фіксуємо при перекладі реалій «гуцулка» і «гора-маре»: «Після несамовитої, буйної, як п'яний чоловік, і безконечної, як похоронні голосіння, **гуцулки**, здатної витрусити душу не гірше, ніж нечиста сила чи опівнічний блуд, розтяжно-сповільнена, мало не схлипуюча мелодія **гора-маре** – це все одно, що нагла зупинка серця, стрибок потойбіч цього світу, чи як примусове намацування наосліп дороги до раю і добровільний вихід із пекла водночас» [6, с. 87]; „Nach der unheimlichen **Huzulka**, die, stürmisch wie ein Betrunkener, endlos wie ein Trauergesang, wie durch finstere Mächte oder in mitternächtlichen Ausschweifungen die Seele nach außen kehrt, ist die langsame und getragene, beinahe schluchzende Melodie der **Hora Mare** wie ein Herzstillstand, ein Sprung in die andere Welt, ein blindes Tasten nach dem Weg ins Paradies und zugleich der freiwillige Auszug aus der Hölle“ [12, с. 100]; “After **The Hutsul Girl** frenzied, wild like a drunkard, and eternal, like a funeral lament, capable of shaking out your soul no less than an unclean force or demon at midnight, the drawn out, slowed down, nearly sobbing melody of the **Hora Mare** is the same as a sudden stoppage of the heart, a jump to the other side of this world,

or like a forced, blindfolded groping for the road to paradise and a voluntary exit from hell at the same time” [3, с. 92]. Вважаємо вдалим вибір зазначеного способу перекладу, адже контекстуально впливає, що мова йде про мелодію, а подальші пояснення відчутно переобтяжили б текст, тому транслітерація в даному випадку зберегла національну маркованість уникнувши ризику перевантажити реципієнта цільової мови та викликати багато непорозумінь.

Висновки і пропозиції. Підводячи підсумки, слід зазначити, що при виконанні художнього перекладу перекладач повинен урахувувати світогляд, культурне середовище та творчий задум автора, наблизити читача до атмосфери, в якій був написаний твір, стати «посередником» між читачем-реципієнтом мови перекладу та автором твору. Слова-реалії відіграють важливу роль для створення певного колориту в творі художньої літератури. Тому при роботі з ними перед перекладачем постає важливе завдання збереження та правильної передачі їх національного забарвлення, лексичного значення, ролі та функції в тексті, не спотворити при цьому зміст оригінального твору та зробити текст перекладу максимально зрозумілим. Як засвідчують спостереження, за відсутності в цільовій мові та культурі певних реалій, неможливо повною мірою передати іншомовному читачеві той настрій, що був закладений у творі. Важливу роль відіграє прагматична адаптація, що вимагає знань культури та історії не тільки народу мови перекладу, але й мови оригіналу. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні лінгвістичної природи інших видів безеквівалентної лексики прози М. Матіос та способів їх перекладу цільовою мовою.

Список літератури:

1. Влахов С.И., Флорин С.П. Непереваемое в переводе : монография. Москва : Высшая школа, 1986. 384 с.
2. Голобородько Я. Буковинська орнаментика Марії Матіос. *Вісник Національної академії наук України*. 2008. № 3. С. 66–73.
3. Гумбольдт Вильгельм. Язык и философия культуры. Москва : Прогресс, 1985. 452 с.
4. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англословних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
5. Ковтун О. В. Слова-реалії в туристичних текстах: лінгвістичний і перекладознавчий аналіз. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство)*. 2015. Вип. 21. С. 353–360.
6. Матіос Марія. Солодка Даруся: драма на три життя. Львів : Піраміда, 2004. 174 с.
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.
8. Сітко А.В., Струк І.В. Адекватність та еквівалентність у перекладі мовних особливостей. *Sciences of Europe*. Прага (Чехія). 2016. Вип. 10 (10). С. 122-126.

9. Уманець Р. С. Перекладацькі рішення при відтворенні реалій у художньому перекладі німецькою мовою (на матеріалі перекладу роману Марії Матіос «Солодка Даруся»). *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. Вип. 51. С. 576–583.
10. Федоров А.В. О художественном переводе. Ленинград, 1941. 259 с.
11. Langenscheidt Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache : веб-сайт. URL: https://german_as_foreign.academic.ru/14856
12. Matios, Maria. *Darina, die Süße: Roman (German Edition)*. Haymon Verlag. Kindle Edition.
13. Maria Matios. *Sweet Darusya: A Tale of Two Villages*. New York. Spuyten Duyvil. 2019. 224 p.
14. Naydan M. Approaches to translating the style of Maria Matios' novel *Sweet Darusya*. *Стиль і переклад. Збірник наукових праць*. 2014. Вип. 1. С. 277–287
15. Wörterbuch der deutschen Umgangssprache : веб-сайт. URL: https://umgangssprache_de.deacademic.com

Harmash T. A. NATIONALLY BIASED UNITS IN THE TRANSLATION OF PROSE OF MARIA MATIOS

The article is devoted to the translational analysis of nationally biased units (based on the novel “Sweet Darusya” by Maria Matios). Translational decisions, which are made while nationally biased units reproduction are analyzed and examined, are defined the most widespread ways of reproduction of nationally biased units that ensure adequacy of translation. It is found out that nationally biased units serve for nomination of concepts and phenomena that don't have exact lexical equivalents in social and cultural paradigms of other languages; reflect national coloring and territorial identity of the heroes and are indicators of their ethno cultural level; make difficulties while translation (because of differences in the emotional aspects, which they make on a recipient and consequently because of absence of equivalents in the target language), that is why use of transformational ways of translation is determined. Difficulties in translation of nationally biased units are caused by: 1) absence of the equivalent (analogue) in the target language because of lack of an object in the source language, which is marked by certain nationally biased unit; 2) necessity of transmission not only the objective meaning (semantics) of a nationally biased unit, but the color (connotation) of the national and historical origin. The main ways of reproduction of nationally biased units in the novel are defined: transcription, transliteration, translation with a functional analogue, complete or loan translation, contextual translation, descriptive periphrasis, combined translation, non-translational borrowing and omission of nationally biased unit. There are given examples of application of certain translational strategies, which are used by translators K. Date (the German translation), M. Naydan and O. Tytarenko (the English translation), reproducing nationally biased units in the target language to ensure faithful understanding of linguistic anomalies by the recipient in the analyzed novel. It is defined that the significant role plays a pragmatic adaptation, which expects knowledge of the culture and history not only target language nation, but also source language nation.

Key words: nationally biased unit, ways of translation of nationally biased units, pragmatic adaptation, literary translation, translational decision.